

MAGYAR MŰSA.

Költ Bétsben 14. April. 1787.

Folytattatik.

Olyan ez, mint mikor a' Deák azt mondja: *Celeri pede labitur aetas*; vagy, mint mikor a' vágtató lovak' lábai dobogását fejezi-ki Virgil:

*Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula
campum; (n)*

vagy fontos, és lafsú, mint mikor a' kovátsolást írjale:

*Illi inter se se magna vi brachia tollunt
In numerum. (o)*

4szor: Ezeket által látván, 's megesmervén már régen, a' Végezetes Verseket folytató mostani nagy Nemzetek, régóta törekednek, hogy Verseiket azon Hang-mértékek alá hajtsák, de nyelvek' alkalmatlan volta miatt nehezen bóldogálhatnak. (p) 5-szor: A'

mí

(n) Aeneid. Lib. VIII. v. 596.

(o) Georg. Lib. IV. v. 174.

(p) Diu est, ex quo accommodare coeperint patriae (Germanicae) poesi Carminum latinorum Schemata. *Klopstockius* dedit nobis versus Hexametros, quos nemo legere potest. — Versus, quos pro Hexametris voluit nobis obtrudere, non sunt Hexametri. *Gesner* §. 238. *Hallerus* juvenis fecit versus Sapphicos, sed qui claudicaret. — deinde inventi sunt Sapphici, quos ipsa Sappho non agnosceret. §. 239. Hodie innumeros habemus Hexametros, quos nemo rei peritus scandere, aut legere potest. §. 208.

mi nyelvünk pedig erre igen alkalmas; úgy hogy nem alkalmatofabb akár a' Görög, akár a' Deák, kik még egyedül fényeskedtek, 'skényeskedtek ezekkel. Ha a' Görögnek az η, ω. hangzattjai természettel hosszak, az ε, ο. természettel rövidek: a' mi nyelvünkis természeti különbséget tart a' hosszú, és rövid hangzatok között, úgy, hogy számtalan fok szókat edgymástól nem egyéb, hanem csak azok által különböztetünk meg. Ha a' Deáknak annyira természetete volt ez a' hangok-mértéke, hogy Cicero folyó beszédében is talám nem tudva verset ejtett: (q) megesik ez többször mirajtunk, köz beszédünkben is; észre veszik, a' kiknek fülei a' hang-mértékekhez szoktak. 6-szor: Vagynak is már Magyarok, kik óhajtyák, hogy bár a' mi Versíróink is e' formán írának.

Kár tehát, hogy e' természeti, ez eredeti, e' szép és kellemetes Nemének a' Verseknek, még a' Magyarok között kevés követői vagynak! Bizony, ha valamelyikről, erről igaz az: hogy a' gyakorlás által nagyra lehetne vinnünk: úgymint a' melyre nyelvünk olly természetel rohan. T. Révai Miklós, és Szabó Dávid Urak, a' kik ebben először dicséretet érdemlettek. Irt e' féleket Kalmár György is. De, továbbá, hogy ez jobban böldegülhetna; kár az is, hogy nyelvünk' szavai' Hang-mértékeinek maradandó, 's mindenektől követendő megállítására, nints eddigis edgy jó nyelv-könyvünk. Edgy szóval: fok van még itt, a' min lehetne dolgozni, 's a' mi által jó érdemet lehetne nyerni.

II.

(q) Cicero in Oratione pro Archia Poeta in initio. In qua me non inficior mediocriter esse versatum.

II-szor: A' végezetes Versekről.

A' végezetes Versek örökség szerént való Verseink. Ezeket ámbár a' Barbarusok kezdték: nem barbarusok mindazonáltal ma, a' kiknek tetszenek, azt mondja *Geszner*. Igenis, ha a' Görögök azokat tartották Barbarusoknak, a' kik mind a' tudományokban, mind az erköltsök' kimivelt díszességében, ide értvén a' vitézségetis, azon ő virágzásoknak Századjaiktól elmaradtak: ma Európának azon nagy Nemzetei, kik az e' féle Verseket követik, nem Barbarusok. Miis tehát ezeketis meg nem vettyük, mind azért, hogy régi Verseink, mellyeket talám még Barbariából hoztunk; mind azért, hogy nagy Nemzetek követik; kiknél e' részbenis tehetetlenebbek lenni ne kívánjunk. Tsak, hogy megszűze vagyunk még itt is a' tökéletességtől. Sokat használna még ennekis ékesítésére, jó rendbe fzedésére edgy jó *Nyelv-Könyv*. En tsak mostani tzielomra edgyet említek. Tudjuk, hogy legközönségesebbek nállunk a' végezetes Versek között, a' 12 hangzatú Versek: vévén a' 12 Hangzatokat négyszer, egyenlő végezettel, hogy légyen 4 sorú *Vers*, (*r*) vagy kétszer; hogy légyen kétsorú *Vers*. Előbbi Versíróink amazzal éltek; (*s*) edgy darab időtől fogva a' több

Nem-

(*r*) Strophas dicunt; sed non adaequato vocabulo, cum Strophae locum habeat; solum ubi adest Antistrophe, quae sunt duo membra distincta. Haec est ratio in Pindariis carminibus. Praeterea: vox Strophes, nec designat Versum tantum 12 syllabarum, ut voluit, cui potius originem dedit imitatio quadamtenus latinorum Hexametrorum. Effet potius Tetrasticon.

(*s*) A' négy sor' öszve-kötésének pedig eredetet adtak, a' négy sorú Jambusból álló szent diktóreték, mellyekből azt hoztákki Eleink, hogy talám nemis szép *Vers*, hatsak négy sorból nem áll.

Nemzetek követésére, némellyek vettékfel a' ket-
 röst K. Mellyik jobb? F. En úgy itélek; 1-ször:
 Hogy a' mit már felyebb, a' Hang-mértékes Versef'
 2-dik Számában jelentettem; fokkal igazabb a'
 négyforú, mint a' két forú Versről. 2-or: A' négyes
 for nagyon szabad elméhez való, a' hól szabadon
 lehet a' fort tölteni, a' dolgot költeni. Eppen nem
 alkalmas pedig, az hól az Iró nem terjedhet ki a'
 inaga' szabad elméjére, hanem szoros határok közt
 tartatik, mint a' fordításokban, melly már gondola-
 tainknak edgy köttetés, és határ; a' víg, és szomo-
 rú Játékokban, hól igen fokra kell vígyázni, 's töb-
 bekben. Azért Parnaszfszusi kofzorót érdemlenek,
 kik a' két forú Verseket elkezdették. Söt a' Játé-
 kokról azt mondom, hogy ezek végezetes Verseken
 edgy átalýában nem alkalmasfok arra, hogy a' vé-
 gezeteknek kedvetlenítő ejtegetése miatt kellemetes-
 séggel jádzottafsanak. Négy forú Verseken jött
Flórentina' víg játéka Gyönyösinek: de soha *Floren-
 tina* azon készületében, a' mint vagon, jádzó-helyen
 öröm-tapsolást nem fog-nyerni. Még *Zairt*, es *Hu-
 nyadítás*, ámbár már ezek kétforú Verseken zaba-
 dásban lépdegelhetnek, ha a' jádzó-színbe (t) bé-
 vinni, 's annak térjére helyheztetni akarják, elébb
 lántzaikból fel kell oldoznunk. Az efféléket tehát,
 ha valakinek ugyan tsak Versbe van írni szándéka,
 legjobb volna írni Jámbus, vagy más alkalmas
 mér-

(t) Szokott nevezet ez a' *Szin* a' Magyaroknál, olly épü-
 letért, mellynek tsak fedele, és oldalai vagynak; így
 mondják: *Kotsi szin*, *Szekér szin*, *Borszin*, *Temetőszin*.
 Ezért nevezhetem a' jádzó-helyet, jádzó Szinnekis. Így
 a' *Jádzó-hely* jelent közönségebben, a' *jádzó-szin* egye-
 nesebben, a' *Jádzó-tér* pedig már legszorosábban, a'
 Játékokok' elrekefzett helyét határozzameg.

mértéki Verseken végeztek nélkül. Mitsoda méltóságot nem adnak *Seneka'* ezen szavainak még a jádzó térenis a' hangoknak azon mértéki, mellyek alá köttettek?

Anceps forma bonum mortalibus

Exigui donum breve temporis,

Ut velox celeri pede laberis! (u)

3-szor: A' K — — i Tudósításnakis minden ítéletei a' Versről igazak. 4-szer: Még az az Intésis, mellyel *Geszner* a' végezetes Verseknak követését helyben hagyja, vagy javasolja; a' négyes Verseket igen érdekli, úgymint a' mellyek ebben leg hamarább megütköznek. A' végezetes Versek' szerezete, úgymond ő, légyen Annya a' gondolatoknak, a' látáfoknak, mellyek tetzszesék magokat valamely előre el-látatlan, és nem mindenkor a' közelebből véretett újfággal. — — Ne légyen pedig elmegyötrem, és a' szóknak rontója. Irjunk hát végezetes Verseket illyen intéfekkel: Bilintsek ezek, azt mondja *Geszner*; de a' Versiókra böltsen vetett bilintsek. Nem a' végre való a' Versírás, hogy rohanjunk, 's papi-osra hintsünk mindent; hanem ez a' leköttetés ferkentsen minket, hogy hánjuk, vefsük elménket, hogy ha nem sál ez a' szó, ez a' szollás' formája, keressünk mást. Így nem lesz gyötrem, hanem új gondolatoknak találására való fegelem. Es minthogy a' négy sorú versis edgy szép tulajdona nyelvünknek, mellyben más minket nem könnyen követhet; minthogy szolgál ebbenis a' végezetekről való gondolkozás, szorgalmatos hányás vetés, arra, hogy valami újat találjunk, minthogy,

ha

(u) Seneca in Hyppolito.

ha ennek hangejtégeihez is fülünk hozzá szokik; minket gyönyörködtet; ne hagyjuk el örökre a' négy sorú Verfeketis; de ne is egyedül ahhoz ragaszkodjunk, ne is légyen olly első Versünk, mint a' mellynél jobb, szebb ne lehetne, 's nemis volna: hanem tsak úgy tartsuk, mint akármely más példáját a' végezetes Verfeknek. Igaz; hogy mikor két sorú *Strophát írni nem szégyen: akkor négy sorút tsinálni, nem tsak nem szégyen; hanem szépis; és nyelvünk' tökéletességének sokkal nagyobb jele ez, mint amaz: de úgy, ha mind jó a' Vers: edgy jó Poétának pedig tíz, tízenkét jó Verse, maga' elméje szüleménnyeiiben nem tézsi az ilyen Verfeknek minden folytatását jóvá. Továbbá, azt a' tztelt fe felejtsük el: mellyik által mehet a' Magyar Vers legnagyobb ékezségre? Azonkivül, mindenkor igaz marad az: hogy jó meghatározni, kik 's minémű dolgokban írják,*

Végezetre, hasznos megjegyezni arra, a' mit mondánk felyebb a' végezetes Verfek ellen, hogy azt a' következésnek előre ellátását akadályoztattya, és a' Verfeket kellemetesíti a' harszóuló végezeteknek által tétele, mikor edgy sornak, vagy rendnek nem éppen az azt követővel van edgyezése; hanem harmadikkal, a' másodikkal pedig negyedikkal, vagy még külömben is változtatva. Vagy valamelly elkezdett Verfekben még a' hangzatok' számánakis nem mind egyenlő folytatása, hanem hól szaporítása, hól kevesítése. Ez, a' Verfeket kedvetlenítő hangejtegetés is valamennyire megtöri. Mégis ezeket közre botsátott munkákban nem annyira követik még a' miénk. Ez is más Nemzeteknél szokásban vagon. Így van írva Gellertnek *Lutzinda* énekes játéka, mellyet én is nyelvünkön, éppen illy szabad Verfekben próbáltam. Ebből foly o'sztán annyi sok ezer, 's meg
ezer

ezer változtatása a' Versnek, melly szerént annyi sórt, és annyi hangzatot vehet fel edgy edgy Versre az Iró, a' mennyi tetfzik, vagy valamelly megtetzett Műfika' nótája kíván.

III-szor. A' kétszeres Versekről.

Megpróbálta ezekben is a' Magyar ész, mit tehet? által vitte ezeket szerentséfen a' maga nyelvére. T. Gyönyösi Úr (z) írta először kétszeres Verseken, ha jól ítélek, amaz nagy kedveségre talált lakadalmi Verseket:

Megveti szállását Vénus, nem akarja lakását,

Páfusi vára körül, tengeri víznek örül. 's a' t. Jól tselekedett-é? Igaz, hogy elég a' felyebb előadott Vers-törvények között csak edgyikis külön külön a' Versírásra; igaz, hogy ha nem csak lábain, hanem kezein is lántz vagyon valakinek; annyival kevesebbé folytathattya helyesen dolgait: de még sem lehetetlenség. Már megkezdettük ezeket is, és kedveséget találtak. Tehát, minthogy a' tetfzésnek, a' kedveségnak senki határt nem vethet, 's azonban, minthogy olly tulajdonunk is ez, mellyel minden Nemzetek' nyelvét, talám még az ezt kezdő Deáknyelvet is felyül muljuk; minthogy ez már csak most kezdetében is szép, és még pedig ékesíteni lehet; minthogy ezekre mások vágnának, (j) már csak folytassuk ezeket is; de illy szükségés intéfekkel, és vígyázásokkal.

I-ör:

(z) Semper inter haec nomina Fax surgit. *Petron.*

(j) Si quis vult Poeta esse, is debet dare specimen ingenii, quod possit placere, debet servare latinum, et ὁμοιοτελευτον Germanorum. *Gesn.* §. 241. item §. 238. aliquos propterea tales versus laudat.

I-ör: Ne fogjanak ehez mindenek, hanem csak a' gyakórlottabb Versírók; mert valamint az ilyen nemű Verseknak a' szépinél nintsen szebb: úgy nints utálatosabb, és nagyobb tömör a' rosznál. Ilyeneket olvasni éhomra, derék hashajtó, és tisztító ital gyanánt esik. 2 or: Úgy írjunk, nehogy a' tsupántsak mértékes, vagy csak végezetes Verseket velek unalomba, és utálatba hozzuk, mint már edéigis fokaknál vagyon, kik Versnek sem tartják a' Verseket, ha csak nem ilyen. Megkell amazoknak mindeniknek adni a' magok érdemét; mert fo ha ez annyira nem mégyen; mint amazok mehetnek. 3-or: Nehogy a' K — — i Tudósítás szerént, mikor a' fülnek kedvezni akarunk, az észnek jó itélet tételét el-veszessük, és a' végezetekkel a' felséges gondolatokat megköfsük, vagy alatoníttuk. 4-er: Rendet kell ennekis, és törvényt szabni, olly próba-követ kell készíteni, melly ez ilyeneknek sépségét 's hibáját kimutassa.

Azt mondja valaki: Mire való lesz e' fokféle Vers? Ki lesz mind ezekre alkalmas? Arra való, hogy elkell helyesen rendelni, mitsoda dologhoz, mi illik leginkább. Mellyiken illik a' vitézi Vers, mellyiken a' dítséret, a' páfztori Vers, a' játék, az öröm, a' szomorúság? 's a' t. Alkalmatosok lesznek pedig mindezekre a' Magyar elmék, alkalmas lesz ki edgyre, ki másra; nemis szükség, hogy mind mindenekben fő légyen. (v)

(A' Vége következik.)

(v) D'cite Pierides, non omnia possumus omnes! Virgil. Eclog. VIII. v. 63.